

دشمن دوست‌نما در گفتار امام جواد (ع)

عفو هبت علی دانشگاه فردوسی

حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا مینوی

دشمن واقعی انسان‌ها چه کسی است؟ دشمن دوست‌نما کیست؟ در مکتب اخلاقی اهل‌بیت^(ع) ویژگی‌های دشمن انسان‌ها آمده است. امام جواد^(ع) در توصیف عدو و دشمن انسان‌ها فرموده‌اند: قد عادیاک من ستر عنک الرشد اتباعا لما تهاوه. آنکه رشد و راه راست را به دلیل پیروی از هوای نفس توو برای دل خوشی تو، بر توپیوشاند یا تو دشمنی نموده است. (نزه‌النظر و تنبیه‌الخاطر حلوانی، قرن پنجم، ص ۱۳۵، الدر المنظیم فی مناقب الائمة‌اللهامیم^(ع)، قرن هفتم، ص ۷۱۶، اعلام‌الذین فی صفات المؤمنین دلمی، قرن نهم، ص ۳۰۹، بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۳۶۴)

این حدیث امام محمد تقی^(ع) به موضوع آیین دوست‌یابی ارتباط دارد و راهنمای جهانیان در مسئله دشمن شناسی است. باید بر روابط اجتماعی انسان‌ها و دوستان، اخلاق حاکم شود. لازم است دوستان در راه رشد به یکدیگر یاری رسانند. دوستان برای رهایی از گمراهی، حرکت در راه رشد، گام برداشتن در صراط‌مستقیم،راه‌حق‌وپایداری در راه‌درست، به‌هدایت‌هم‌نیازدارند. پیروی از هوی و هوس و میل نفسانی در مقابل رشد قرار دارد و «رشد» و «متابعیت از هوای نفس» در تضاد با هم هستند. دوست انسان کسی است که انسان را از هوای نفس می‌رهاند و به رشد می‌رساند. آنکه به‌جهت پیروی از هوای نفس دوستش و خوشی وی، راه رشد را از وی پنهان می‌دارد دشمن اوست. «استتار رشد» از دوست برای دل‌خوشی و شادی‌اش در واقع دشمنی است. دوستی که فقط میل و هوای نفس و دل‌خوشی و دل‌بختگی و عشق ناروای دوستش را در نظر می‌گیرد و تنها از هوای نفس دوستش پیروی می‌کند و از رشد وی صرف‌نظر می‌کند با وی دشمنی کرده است. در این حدیث «استتار راه رشد» به خاطر «اتباع از هوای نفس» به شدت نکوهش شده است.

جهاد اکبر و نبرد با هوای نفس احتیاج به هشدارها و مراقبت دوستان باتقوی و تذکرات خوبان دارد. آدمی که اتباع دوستش از هوای نفس رامی‌بیند و می‌فهمد که نتیجه‌پیروی از هوا و هوس نابودی وی و سقوط در جهنم است و در عین حال چشم‌پوشی می‌کند و تنها به دلیل عدم رویارویی با دل‌خوشی و شهوت و عشق نامشروع وی و برای واگذاشتن او در لذت حرام، به وی اعتراض نمی‌کند قطعاً دشمن اوست.

انسان‌ها باید به افرادی که بی‌پروا و با صداقت هشدارهای اخلاقی می‌دهند احترام بگذارند. آن‌ها دوست حقیقی انسان هستند.

فرد باید از ارتباط با دوست‌نمایی که خود از هوای نفس پیروی می‌کند و تنها به‌خاطر دل‌خوشی و هوای نفس و میل نفسانی دوست خود، هرگز از رشد او سخن نمی‌گویند و راه‌حق و صراط‌مستقیم را به او نشان نمی‌دهند، پرهیز کند. به تعبیر امام جواد^(ع) چنین فردی دشمن انسان است و جدایی از وی و پرهیز از ادامه ارتباط با وی لازم است. هر مؤمنی وظیفه دارد با هوای نفس خود مبارزه کند و دیگران را نیز از پیروی هوای نفس باز دارد. کوتاهی در هشدار به‌آشنایان در مسئله‌هوی‌نفس و هواپرستی آن‌ها، روانیست. زیرا این تقصیر و کوتاهی عمدی نشانه دشمنی است.

بردارو بخوان

فرهنگ جامع سخنان امام جواد(ع)

یکی از نیازهای هر فرد مسلمان شناخت ائمه اطهار^(ع) بدون واسطه در معنای حداکثری آن است. با توجه به خفقان و فضای جامعه در عصر زندگی امامان شیعه این امر چندان برای ما میسر نیست که به سخنان و آثار این بزرگان دسترسی داشته باشیم با این همه، از طریق سنت تحقیقی و دست‌آویختن به نقل‌های روایی در تاریخ با بررسی سندیت اقوال و روایت‌ها می‌توان تلاش کرد که به سخنان و سیره این بزرگان تا حد توان دسترسی یافت. کتاب حاضر، موضوعات دینی و علمی زندگی‌ساز و مهم از زندگانی امام جواد^(ع) را گردآورده است. در این نوشتار ارزشمند مجموعه‌ای کامل از کلمات آن حضرت جمع‌آوری شده است.

گردآورندگان این اثر سعی کرده‌اند تا کلیه سخنانی را که از امام جواد^(ع) در منابع وجود داشته در قالب چهار فصل مجزا: فصل اول: «سخنان امام جواد^(ع) در عقاید،

فصل دوم: «سخنان امام جواد^(ع) در احکام، فصل سوم:

«سخنان امام جواد^(ع) در اخلاق، فصل چهارم: «سخنان امام جواد^(ع) در دعاها، ذکرها و زیارت‌ها، جمع‌آوری‌کنند.

در تألیف کتاب حاضر از منابعی مانند «بحارالانوار مجلسی»، «امالی شیخ مفید»، «مناقب ابن‌شهر آشوب»، «مسند امام الجواد^(ع) عطاردی»، «حیات الامام الجواد^(ع) باقر شریف القرشی»، «دائرةالمعارف امام جواد^(ع) سید عبدالرزاق المقرم، و... استفاده شده است. پژوهشکده باقرالعلوم^(ع) با همکاری جمعی از نویسندگان به ترجمه کتاب «موسوعه کلمات الامام الجواد، اقدام کرده و انتشارات شرکت چاپ و نشر بین‌الملل این اثر را در اختیار مخاطبان قرار داده است.

بیرس و بدان

گم شدن مهر نماز در هنگام نماز

در این ستون به پرسش‌های شمار باره حکم مسائل مختلف از نظر شرعی پاسخ خواهیم داد. شما مخاطبان گرامی می‌توانید با ارسال پیامک پرسش‌های خود را به‌شماره ۳۰۰۷۲۸۹ یا ما در میان بگذارید.

● سلام خدمت شما خیلی پیش می‌آید که در حال نماز مهر، گم شود یا کودک آن را بردارد، تکلیف چیست؟ و باید چه کاری انجام بدهیم؟

● آیت‌ا... العظمی‌ خامنه‌ای

اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است (مانند خاک، سنگ، چوب) در دسترس باشد، باید بر همان سجده کند. در غیر این صورت، اگر وقت وسعت دارد، باید نماز را بشکند و دوباره با چیزی که می‌توان بر آن سجده کرد نماز بخواند.

● آیت‌ا... العظمی‌ مکارم شیرازی

۱- اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است (مانند کاغذ و سنگ) در اختیار داشته باشد باید بر آن سجده کند و نیازی نیست نماز را دوباره بخواند.
۲- اگر چنین چیزی نباشد اول بر لباسش که از کتان یا پنبه است اگر نبود بر لباس اگر از پشم است یا بر فرش، اگر نبود بر فلزات و اشیای معدنی و اگر هیچ چیزی نبود بر پشت دست خود سجده کند. (پشت دست آخرین چیز است.) در این صورت چنانچه وقت نماز باقی است نماز را تمام کند و بنابر احتیاط دوباره بخواند و اگر وقت تنگ است قضا ندارد.

● آیت‌ا... العظمی‌ سیستانی

اگر در بین نماز چیزی که بر آن سجده می‌کند گم شود و چیزی که سجده بر آن صحیح است نداشته باشد چنانچه وقت وسعت دارد باید نماز را بشکند و اگر وقت تنگ است، باید به لباسش اگر از پنبه یا کتان است سجده کند و اگر از چیز دیگری است بر همان چیز و اگر آن هم ممکن نیست بر پشت دست و اگر آن هم نمی‌شود، به چیزی معدنی مانند انگشتر عقیق سجده کند.

● آیت‌ا... العظمی‌ شبیری زنجانی

اگر وقت وسیع باشد باید نماز را رها کند و بعد از تهیه مهر دوباره نماز بخواند.

شهر
SHAHRA NEWS.IR
۴شنبه
۱۲ بهمن ۱۴۰۱
۱۴۰۱/۱۲/۱۲
شماره ۲۸۷۲

۱۴

امام جود و بخشش

گفت و گو با حجت الاسلام والمسلمین ادیب بهروز درباره امام جواد (ع)

ساحل کریمی | امروز سالروز ولادت امامی است که در هشت‌سالگی به امامت رسیدند و در دوران حیات خود چنان زیستند که ملقب به جوادالائمه^(ع) شدند، ابوجعفر محمدبن علی^(ع) امام نهم شیعیان هستند که در دهم رجب سال ۱۹۵ هجری قمری در مدینه متولد شدند. تولد ایشان را پیامبر اسلام^(ص) سال‌ها پیش به عنوان مولودی از تبار خود، که پاکیزه است پیش‌بینی کرده بودند. پدرشان امام رضا^(ع) امام هشتم شیعیان ولادت ایشان را به عنوان مبارک‌ترین و پرخبرترین ولادت برای شیعیان نام برده بودند. چرا که ولادت این مولود که تنها فرزند امام رضا^(ع) بودند پس از سال‌ها انتظار رخ داد و باعث دلگرمی و انسجام جامعه شیعه شد. با حجت الاسلام و المسلمین محسن ادیب بهروز استاد حوزه و دانشگاه درباره خصلت جود در این امام بزرگ به گفت‌وگو نشستیم که خلاصه‌ای از آن را مطالعه می‌کنید.

● ۳ شاخصه رفتاری ائمه معصومین(ع)

درباره چرایی نسبت دادن القاب به ائمه معصومین^(ع) مثل نسبت دادن لقب «جواد» به امام نهم شیعیان باید گفت، در برخورد با معصومین^(ع) متوجه می‌شویم این بزرگواران سه نوع رفتار دارند که برخی از آن‌ها را می‌توانیم الگوبرداری و تبعیت کنیم و بعضی دیگر هم مختص به وجود مبارک ایشان است و از دسترس خارج.

● مختص به ائمه اطهار(ع)

نوع اول رفتار، خاص انبیا و اولیای الهی و معصومین^(ع) است. مانند عبادت معصوم. در کلام و بیان معصوم به این نکته اشاره شده که خواندن چند ده رکعت نماز، در شب، خاص معصومین^(ع) است. بنابراین انجام آن برای مردم عادی یا غیر معصوم غیر ممکن است.

● مختص به مقربان

بخش دوم رفتارهایی از معصومین^(ع) است که به صورت ضعیف‌تر و با شدت کمتر در افرادی که در کنار معصومین^(ع) مسیر کمال را پیموده‌اند بروز می‌کند. افرادی مثل جناب سلمان و ابوذر، مالک اشتر و جناب اباصلت... نمونه انسان‌های کمال‌یافته‌ای هستند که انسان‌های غیر معصوم از آن‌ها می‌توانند تبعیت کنند.

● مختص به ما

آنچه از رفتار و کلام معصوم به عنوان ویژگی متفاوت می‌بینیم مثل «جود و سخاوت» که در امام جواد^(ع) وجود داشته را این‌گونه باید تعبیر کرد که معصومین^(ع) از جمله امام جواد^(ع) نسبت به افراد نیازمند جامعه عبور و گذر از خود را انتخاب کرده‌اند که ملقب به «جواد» شده‌اند. به این معنا که انسان‌های غیر معصوم وقتی به نیازمندی به صورت صدقه یا قرض‌الحسنه کمک می‌کنند شرایط مالی خود و اینکه در پی بخشی‌هایی که دارند خود آسیب مالی نبینند را مدنظر قرار می‌دهند اما تعبیر عبور و گذر از خود در رفتار و سیره معصومین^(ع) مثل امام جواد^(ع) متفاوت است.

● بخشش افزونی می‌آورد

حضرت جوادالائمه^(ع) فرمودند: «خداوند را بندگان است که آن‌ها را مخصوص به نعمت‌ها می‌سازد و نعمت‌ها را در میان آن‌ها پایدار می‌کند، تا وقتی که بخشش کنند. پس هر گاه از بخشش نعمت ممانعت کنند، نعمت را از آن‌ها پس می‌گیرد و به دیگران می‌دهد.»

(کشف‌الغته، ج ۲، ص ۳۴۶)

نکته‌ای که امام در این حدیث فرموده، به‌آیه‌ای از قرآن اشاره دارد. خداوند می‌فرماید: از آنچه شما را جانشین خود در آن قرار دادیم (مستخلصین) اتفاق کنید (حدید، ۷)، یعنی ما امانت‌دار مال خداییم، او که به ما داده است، از ما خواسته اتفاق کنیم تا از این رهگذر، هم ما ثواب ببریم و هم محرومان به نوایی برسند.

حجت الاسلام و المسلمین ادیب بهروز: وجود مبارک امام جواد^(ع) در بین مسلمانان و غیر مسلمانان به این دلیل به جود و بخشندگی معروف شده‌اند که وقتی نیازمندی خدمت ایشان می‌رسید با سقفی برای کمک روبه‌رو نمی‌شد و امام برای کمک‌رسانی به وی پیمانه‌ای در نظر نمی‌گرفتند بنابراین اگر به دنبال تبعیت از ویژگی امام جواد^(ع) هستیم باید در عین اینکه خودمان نیازمند هستیم چه در بعد مادی و معنوی سقفی برای کمک به دیگران در نظر نگیریم. قطع به یقین رعایت این موارد در زندگی مردم عادی و غیر معصوم تا حدی می‌تواند جود و سخاوت امام جواد^(ع) را در جامعه متبلور و عینی کند.

● بر آوردن حاجت بدون درخواست

محمدبن سهل قمی می‌گوید: در سفر مکه، به مدینه رفتم و به حضور امام جواد^(ع) مشرف شدم. می‌خواستم لباسی را از آن حضرت برای پوشیدن بخوام، ولی فرصتی به دست نیامد. با آن حضرت خداحافظی کردم و از خانه ایشان بیرون آمدم... از مدینه بیرون آمدم، ناگاه شخصی پیش آمد و دستمالی داشت که لباسی در آن بود. او از افراد کاروان می‌پرسید: محمد بن سهل قمی کیست؟ تا اینکه نزد من آمد. وقتی مرا شناخت، گفت: مولای تو، امام جواد^(ع) این لباس را برایت فرستاده است. وقتی نگاه کردم، دیدم دو لباس مرغوب و نرم است. (اشتهاردی، ۱۳۷۷، ص ۱۷۰)

راه‌های بخشنده شدن

● با خود و دیگران بخشنده باشیم

بباید به یکی از صفات قشنگ خدا آراسته شویم. در ماه رجب از فرصت استغفار و پشیمانی استفاده کنیم و با قلبی در حال توبه و عملی برای جبران، از خداوند آموزش بخواهیم.

● با دیگران آشتی کنیم

با هر کس که قهریم آشتی کنیم. مهم نیست که از رفتار ما استقبال شود یا خیر. مهم این است که ما وظیفه خود را انجام دهیم و همین که خدا از ما راضی باشد کافی است.

● چشم‌پوشی بالاتر از عفو است

اگر خطایی را هم می‌بینید سعی کنید آن را نادیده بگیرید. به این معنی که اصلاً خطای خطاکار را فراموش کنید و دیگر به یاد خود و به روی او نیاورید. گویا هیچ اتفاقی نیفتاده است.

● عهدی میان شما و خداوند

خداوند در چند آیه دیگر نیز به پیغمبر^(ص) دستور عفو می‌دهد. در سوره آل عمران، آیات ۱۳۴ و ۱۵۹ و سوره مائده آیه ۱۳ و کسانی را که نسبت به مردم عفو و بخشش دارند می‌ستاید. با پروردگار قراری بگذارید. از این قرار که: «من از هر کس هر بدی دیدم می‌بخشم. تو هم از من هر بدی دیدی بخش.»

● تبلور صفت بخشش در اجتماع

امام جواد^(ع) درباره بخشندگی و سخاوت چنین به ما توصیه کرده‌اند که در رفتار و کلام خود نسبت به دیگران از آن‌ها عبور کنیم یعنی در بخشش افراد پیش قدم باشیم و به طور کامل کسی را که در حق ما ظلم و خطایی کرده است ببخشیم. به بیان دیگر صفت او را مورد بخشش قرار دهیم. آن حضرت در خوبی و کمک به مردم، به‌ویژه نیازمندان، از باسxaوت‌ترین مردم زمان خویش شمرده می‌شدند. برنامه عملی ایشان بر اساس توصیه‌ای بود که از سوی پدر بزرگوارشان، امام رضا^(ع) فرستاده شده بود.

امام رضا^(ع) در نامه‌ای به فرزند عزیزشان نوشتند: من به دلیل حقی که بر تو دارم، از تو می‌خواهم هرگاه تصمیم به خارج شدن از منزل داری، از در بزرگ داخل و خارج شوی. هنگامی که سوار مرکب خود می‌شوی، همراه خود طلا و نقره بردار و هر فردی از تو درخواست کمک کرد، به او نیکی کن.

(کلینی، ۱۴۰۵، ج ۴: ۴۳)

● سخاوتی بی‌پیمانه

وجود مبارک امام جواد^(ع) در بین مسلمانان و غیر مسلمانان به این دلیل به جود و بخشندگی معروف شده‌اند که وقتی نیازمندی خدمت ایشان می‌رسید با سقفی برای کمک روبه‌رو نمی‌شد و امام برای کمک‌رسانی به وی پیمانه‌ای در نظر نمی‌گرفتند بنابراین اگر به دنبال تبعیت از ویژگی امام جواد^(ع) هستیم باید در عین اینکه خودمان نیازمند هستیم چه در بعد مادی و معنوی سقفی برای کمک به دیگران در نظر نگیریم. قطع به یقین رعایت این موارد در زندگی مردم عادی و غیر معصوم تا حدی می‌تواند جود و سخاوت امام جواد^(ع) را در جامعه متبلور و عینی کند.